

УДК 343.1:341.1

DOI 10.36919/3041-1149(Print).4.2024.121-127

О. В. Гайдак,

здобувач ступеня доктора філософії,

ПВНЗ «Європейський університет»

email: ohajdak@e-u.edu.ua

ORCID ID 0009-0007-2571-5036

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ЯК СКЛАДОВА ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто основні аспекти доступу до правосуддя як одного із принципів міжнародного права. Зазначено, що право на справедливий суд є основою верховенства права та демократичних суспільств. Він забезпечує практичну можливість реалізації прав, гарантованих законодавством і міжнародними договорами. Обмеження цього права (наприклад, через високі судові збори або недоступність юридичної допомоги) порушує фундаментальні принципи справедливості й може призвести до безкарності порушників прав людини. Саме тому з огляду на реалії сьогодення в Україні доцільно проаналізувати прикладні аспекти реалізації права на справедливий суд у кримінальному провадженні як складової права на доступ до правосуддя в кримінальному провадженні. Врахування цього є важливим для національних судів, оскільки розумність строків провадження є не лише вимогою міжнародного права, а й потрібною складовою для забезпечення справедливості й ефективності правосуддя. Дотримання цих стандартів сприяє мінімізації затримок у судовому процесі та надає особам реальний доступ до правосуддя без необґрунтованих затримок.

Звернено увагу на те, що міжнародні стандарти доступу до правосуддя охоплюють важливе положення щодо розумності строків провадження в судовому процесі, зокрема в кримінальних справах. Під час тлумачення цього стандарту Європейський суд з прав людини звертає увагу на співмірність строків провадження з обставинами конкретної справи. Недопустимими є необґрунтовані затримки в судовому розгляді, що є порушенням права на доступ до правосуддя.

Розглянуто норми міжнародних договорів з цього питання. Зазначено, що Україна повинна продовжувати сприяти утвердженню гарантій доступу до правосуддя, а також визначенню чітких критеріїв спрощення судового розгляду. Це охоплює оптимізацію процесуальних дій, що дозволить скоротити час, потрібний для розгляду справи, покращення організації роботи судів та інших державних органів, щоб забезпечити своєчасне подання матеріалів для розгляду справи, використання новітніх технологій для спрощення технічних процедур і забезпечення ефективності процесу.

Ключові слова: кримінальне провадження, кримінальний процес, судовий розгляд, правосуддя, право на справедливий суд, міжнародні стандарти.

Постановка проблеми та її актуальність. Поняття доступу до правосуддя є основоположним у міжнародному та європейському правах людини, й воно визначає обов'язок держав гарантувати кожній особі можливість звернення до суду або за певних обставин до альтернативного органу вирішення спорів. Основною метою цього права є забезпечення юридичного захисту особи в разі порушення її прав. Це право є також засобом реалізації інших прав, адже воно дозволяє відновити порушені права через судові та інші правові механізми.

Відповідно до міжнародних стандартів право на правосуддя містить у собі два елементи: право на справедливий суд, яке передбачене ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод і ст. 47 Хартії основних прав Європейського Союзу, та право на ефективний засіб правового захисту (ст. 13 Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод і ст. 47 Хартії основних прав Європейського Союзу) [1; 2].

Право на справедливий суд є основою верховенства права та демократичного суспільства. Воно забезпечує практичну можливість реалізації прав, гарантованих законодавством і міжнародними договорами. Обмеження цього права (наприклад, через підвищені судові збори або недоступність юридичної допомоги) порушує фундаментальні принципи справедливості й може призвести до безкарності порушників. Саме тому з огляду на реалії сьогодення в Україні доцільно проаналізувати прикладні аспекти реалізації права на справедливий суд у кримінальному провадженні як складової права на доступ до правосуддя в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У кримінальному процесі доступ до правосуддя є однією з ключових основ, яка забезпечує реалізацію засад справедливості, рівності перед законом і забезпечення прав людини. Ця тема отримала значну увагу в українській юридичній науці, зокрема в працях таких учених, як І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевий, О. М. Дроздов, О. І. Коровайко, О. П. Кучинська, В. Т. Маляренко, О. М. Овчаренко, Ю. С. Оліячук, П. П. Пилипчук, Л. В. Півненко, М. А. Погорецький, С. В. Прилуцький, Р. Л. Степанюк, О. З. Хотинська-Нор, І. І. Шепітько, В. П. Шибіко, О. Г. Шило та ін.

Метою наукової статті є розгляд основних положень норм міжнародного права щодо забезпечення права на справедливий судовий розгляд у кримінальному провадженні та формування пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства з цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто розпочати з того, що питання закріплення права на доступ до правосуддя виникло ще у XVIII столітті. Рух «Доступ до правосуддя» утворився у відповідь на виклики, пов'язані з обмеженим розумінням права на доступ до правосуддя в попередні історичні періоди. Наприкінці XVIII – початку XIX століття судові процедури базувалися на **індивідуалістичній концепції прав**, яка передбачала формальну можливість для особи брати участь у процесі, але не забезпечувала реального доступу до захисту прав.

Цей рух став основою для розробки міжнародних стандартів у сфері забезпечення прав людини, зокрема права на справедливий судовий розгляд та ефективний засіб правового захисту. Його ідеї лягли в основу сучасної концепції доступу до правосуддя, яка охоплює не лише формальне право звернення до суду, а й гарантії реального та ефективного здійснення цього права.

Попри всю важливість міжнародних стандартів у кримінальному процесі, саме поняття «міжнародні стандарти» залишається недостатньо визначеним і розробленим як у сфері процесуального права, так і в інших галузевих юридичних науках. Міжнародні стандарти охоплюють широкий спектр документів: від загальних декларацій, зокрема Загальної декларації прав людини, до конкретних рекомендацій і практик міжнародних організацій, як-от Ради Європи чи ООН.

У «Юридичній енциклопедії» поняття «міжнародні стандарти» визначається як різномірні норми та принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права в різних сферах міждержавного співробітництва [3]. Міжнародні стандарти відіграють важливу роль у формуванні національного законодавства України, слугуючи орієнтиром для його розвитку. Ці стандарти встановлюють загальні принципи й норми, які потребують адаптації та конкретизації відповідно до національних особливостей. Наприклад, у сфері прав людини міжнародні стандарти, закріплені в різноманітних конвенціях і деклараціях, визначають базові права та свободи, які повинні бути враховані в національному законодавстві. Однак ці стандарти часто є загальними й потребують деталізації через внутрішньодержавні норми, що відповідають специфіці та потребам конкретної держави. Отже, міжнародні стандарти слугують основою для розробки й удосконалення національного законодавства, забезпечуючи його відповідність міжнародним вимогам і стандартам [4].

Досліджуючи питання стандартів правової держави, В. Бринцев визначає стандарти в правовому контексті як мінімальні вимоги, що встановлені міжнародно-правовими актами. Вони є обов'язковими для виконання всіма державами під час здійснення національної законотворчості.

Це означає, що стандарти мають універсальний характер і застосовуються у всіх державах незалежно від їхніх правових традицій, мінімальні вимоги забезпечують базовий рівень дотримання прав людини та верховенства права. Національне законодавство повинно відповідати цим стандартам і впроваджувати їх у внутрішньодержавне регулювання [5].

Не заперечуючи зазначений підхід, варто звернути увагу на те, що обов'язковість дотримання міжнародних стандартів безпосередньо залежить від форми їхнього закріплення. Якщо Верховна Рада України надала згоду на їх обов'язковість, вони стають частиною національного законодавства згідно із статтею 9 Конституції України [6]. Такі договори мають юридичну силу, еквівалентну внутрішньодержавним законам.

З огляду на зазначене, вирішуючи питання імперативності міжнародних стандартів доступу до правосуддя в кримінальному процесі, потрібно враховувати **юридичну силу документів**, у яких ці стандарти закріплені. Юридична сила міжнародних стандартів доступу до правосуддя в кримінальному процесі залежить від форми їхнього закріплення. Їхня імперативність може варіюватися від обов'язкової до рекомендаційної, що визначає ступінь їхнього впливу на національне законодавство та практику його застосування.

Принцип доступності правосуддя, який знайшов своє відображення в міжнародно-правових актах про права людини, починаючи з 1948 року, є невід'ємною частиною права на справедливий суд. Першим актом, який закріпив це право, стала Загальна декларація прав людини 1948 року. Стаття 8 визначає, що кожна людина має право на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом. Це положення закріплює право на ефективний засіб правового захисту [7].

Стаття 10 Декларації проголошує, що кожна людина для визначення її прав та обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення має право на основі повної рівності на те, щоб її справа була розглянута прилюдно та з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом. У цій статті наголошується на дотриманні принципу рівності, справедливості та незалежності судового розгляду [7].

Загальна декларація прав людини встановила основу для подальшого розвитку права на доступ до правосуддя як фундаментального елементу міжнародних стандартів прав людини. Її положення стали орієнтиром для наступних міжнародних актів і національних законодавств у забезпеченні цього права.

Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року є важливим міжнародним документом, який визначає основні принципи та стандарти прав людини, зокрема у сфері правосуддя. Згідно зі **статтею 6 Конвенції** кожна особа має право на справедливий і публічний розгляд своєї справи впродовж розумного строку. Це стосується суто гарантій доступу до правосуддя в кримінальному процесі, оскільки саме в межах справедливого судового розгляду забезпечується право на доступ до суду та належний процесуальний захист [8].

Частина 1 статті 6 Конвенції гарантує право кожного на справедливий і публічний судовий розгляд його справи в розумні строки, що створює умови для гарантування доступу до правосуддя. Хоча сама стаття не використовує термін «доступ до правосуддя», її положення обов'язково повинні забезпечувати реальний доступ до суду для кожної особи. Держави-учасниці Конвенції зобов'язані вжити потрібних заходів для оптимізації доступу до правосуддя, що охоплює як організаційні, так і правові аспекти, пов'язані з доступом до суду та можливістю кожної особи користуватися своїм правом на ефективний судовий захист. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) активно розвиває тлумачення принципів доступу до правосуддя через свої рішення. Суд у процесі розгляду справ щодо порушень права на справедливий судовий розгляд неодноразово підкреслював важливість гарантування доступу до суду, навіть якщо це не зазначено конкретно в тексті Конвенції [8].

Хоча Конвенція не містить прямого формулювання «права на доступ до правосуддя», її положення щодо справедливого та публічного розгляду справи є основою для практичної реалізації цього права. Важливим є те, що суди України повинні застосовувати тлумачення й рішення ЄСПЛ щодо цього питання, оскільки вони мають обов'язкову силу відповідно до національного законодавства.

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Голдер проти Об'єднаного Королівства» (1975) було вперше чітко зазначено, що право на доступ до правосуддя є невід'ємною складовою **права на справедливий суд**. Суд акцентував увагу на тому, що доступ до правосуддя не лише передбачає право на ефективний судовий розгляд у рамках уже

розпочатої справи, але й право на відкриття нового судового провадження, якщо це потрібно для захисту прав особи [9].

У справі «Голдер проти Об'єднаного Королівства» Суд вказав, що право на доступ до правосуддя не обмежується лише процедурними питаннями, пов'язаними з розглядом справи в межах наявного процесу, а охоплює й можливість ініціювати нове провадження для захисту порушених прав. Це означає, що право на доступ до правосуддя має не тільки стадію судового розгляду, але й саму змогу доступу до суду для початку нового процесу [9].

У справі «Уейт і Кеннеді проти Німеччини» ЄСПЛ ще більше уточнив своє розуміння права на доступ до правосуддя, зазначивши, що право на остаточне судове рішення у справі передбачає також право на відкриття нового провадження. Це тлумачення підтверджує, що доступ до правосуддя не обмежується лише завершенням процесу, але також охоплює можливість його ініціації, що є основою права на справедливий суд [10].

Отже, рішення ЄСПЛ у справі «Голдер» і «Уейт і Кеннеді» підкреслюють важливість повного доступу до правосуддя, що має як змогу початку нового провадження, так і отримання остаточного рішення у справі. Це дозволяє суду формувати більш широке розуміння справедливого судового процесу, в рамках якого доступ до правосуддя стає фундаментальним правом людини.

Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, хоча й не є обов'язковими для держав-членів, мають значний вплив на розвиток і вдосконалення національних систем правосуддя, зокрема щодо доступу до правосуддя. Однією з таких рекомендацій є **Рекомендація № R(81)7**, ухвалена 14 травня 1981 року, яка пропонує державам-членам ряд заходів для полегшення доступу до правосуддя [11].

У Рекомендаціях наголошується на потребі в інформуванні громадян про їхні права та можливості захисту через судовий механізм. Це охоплює роз'яснення, як можна звертатися до суду, які засоби захисту прав доступні, а також що саме входить у процедуру судового розгляду. Державам-членам рекомендується вжити заходів для спрощення судових процедур. Це може мати зменшення бюрократичних перешкод, спрощення формальностей для подання позовів, а також впровадження механізмів, що дозволяють пришвидшити розгляд справ.

Зниження витрат на судовий процес є ключовим аспектом цієї рекомендації, оскільки високі витрати можуть бути серйозною перешкодою для доступу до правосуддя, особливо для осіб з низьким рівнем доходів. Рекомендація передбачає розробку механізмів, які дозволяють зробити судовий процес менш витратним для громадян [12].

Хоча ці рекомендації не мають обов'язкової юридичної сили, вони формують основу для практичних змін у національних правових системах. Вони дають державам чіткі орієнтири для покращення доступу до правосуддя, що є важливою складовою справедливого суду та забезпечення права на ефективний захист своїх прав у рамках правової держави.

Варто зазначити, що міжнародні стандарти доступу до правосуддя також містять важливе положення щодо розумності строків провадження в судовому процесі, зокрема в кримінальних справах. Під час тлумачення цього стандарту Європейський суд з прав людини звертає увагу на співмірність строків провадження з обставинами конкретної справи. Недопустимими є необґрунтовані затримки в судовому розгляді, що є порушенням права на доступ до правосуддя.

Основними критеріями, за якими ЄСПЛ оцінює розумність тривалості провадження, є:

1. Складність справи: суд враховує, наскільки складною є справа, охоплюючи кількість учасників, обсяг доказів та інші чинники, що можуть впливати на час її розгляду.

2. Поведінка учасників процесу: ЄСПЛ оцінює, наскільки самі учасники процесу (як позивач, так і держава) дотримуються строків і сприяють швидкому розгляду справи.

3. Дії державних органів: суд також враховує, наскільки органи державної влади, зокрема суди та правоохоронні органи, діють оперативно й відповідно до вимог закону, не затримуючи процес без підстав.

4. Важливість обставин справи для заявника: якщо справа стосується важливих для заявника прав, зокрема його свободи чи здоров'я, затримка може бути визнана особливо неприпустимою.

Це підтверджується й судовою практикою. У рішенні «Орлов проти України» (2011) ЄСПЛ наголосив на необґрунтованих затримках у кримінальному процесі, що порушують право на ефективний доступ до правосуддя. У справі «Пелісьє та Сассі проти Франції» (1999) суд також

підкреслив важливість забезпечення розумних строків для розгляду справ. Саме тому врахування цих критеріїв є важливим для національних судів, оскільки розумність строків провадження є не лише вимогою міжнародного права, а й потрібною складовою для забезпечення справедливості й ефективності правосуддя. Дотримання цих стандартів сприяє мінімізації затримок у судовому процесі та надає особам реальний доступ до правосуддя без необґрунтованих затримок.

Висновки. Отже, застосування цих рекомендацій в Україні могло б сприяти подальшому вдосконаленню судової системи та полегшенню доступу до правосуддя, що зі свого боку покращить реалізацію основних прав і свобод громадян.

В Україні, як показує практика, існують проблеми, пов'язані із забезпеченням ефективного доступу до правосуддя, що часто зумовлює порушення прав громадян на справедливий та оперативний судовий розгляд. Рішення ЄСПЛ у справі «Тодоров проти України» є яскравим прикладом цього. Суд констатував, що через надмірне ускладнення судового розгляду, технічні затримки, неорганізованість органів державної влади та інші чинники, що виникають на етапі підготовки матеріалів справи до розгляду, особа не отримує ефективного й оперативного доступу до правосуддя.

Основними проблемами в цьому контексті є:

1. Надмірне ускладнення судового розгляду: суди інколи призначають процесуальні дії, які не мають реальної потреби й лише затягують процес.
2. Технічні затримки: ці затримки можуть виникати через недостатнє оснащення судів потрібною технічною інфраструктурою або через неправильну організацію процесу.
3. Неорганізованість органів державної влади: органи влади, які мають готувати матеріали для судового розгляду, часто не встигають це зробити вчасно, що призводить до затримок.
4. Неспроможність вчасно підготувати матеріали: неефективна робота органів, які відповідають за підготовку справ до розгляду, може затримувати процес на довгий час.

Враховуючи все вищезазначене, важливо, щоб Україна сприяла утвердженню гарантій доступу до правосуддя, а також визначенню чітких критеріїв спрощення судового розгляду. Це охоплює:

- оптимізацію процесуальних дій, що дозволить скоротити час, потрібний для розгляду справи;
- покращення організації роботи судів та інших державних органів, щоб забезпечити своєчасне подання матеріалів для розгляду справ;
- використання новітніх технологій для спрощення технічних процедур і забезпечення ефективності процесу.

Забезпечення належних умов для доступу до правосуддя має бути одним із пріоритетів для реформування судової системи в Україні. Це дозволить не тільки дотримуватись міжнародних стандартів прав людини, а й створити умови для ефективного, справедливого та публічного судового розгляду, що є одним з основних принципів правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Хартія основних прав Європейського Союзу / Центр громадських свобод : офіційний вебсайт. URL : <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
3. Шемшученко Ю. Юридична енциклопедія. Київ : Укр. енцикл., 2003. С. 736.
4. Лапкін А. Правові основи прокурорської діяльності : науково-практичний посібник / за ред. П. М. Каркача. Харків, 2013. С. 81.
5. Бринцев А. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади. Харків, 2010. С. 464.
6. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_015

8. Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод від 04.11.1950 / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Голдер проти Об'єднаного Королівства : рішення Європейського суду з прав людини від 21.02.1975 / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/980_086
10. Уейт і Кеннеді проти Німеччини : рішення Європейського суду з прав людини від 18.02.1999 / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_394
11. Рекомендація № R(81)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14.05.1981 / Верховна Рада України : офіційний вебсайт. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_133
12. Шибіко В. П., Данкевич М. С. Міжнародні стандарти доступу до правосуддя у кримінальному процесі. *Вісник кримінального судочинства*. 2020. № 1–2.

REFERENCES

1. Yevropeiska konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu / Tsentr hromadskykh svobod : ofitsiyni websait. URL : <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejsokogo-soyuzu/>
3. Shemshuchenko Yu. Yurydychna entsyklopediia. Kyiv : Ukr. entsykl., 2003. S. 736.
4. Lapkin A. Pravovi osnovy prokurorskoï diialnosti : naukovy-praktychni posibnyk / za red. P. M. Karkacha. Xarkiv, 2013. S. 81.
5. Bryntsev A. Standarty pravovoi derzhavy: vtilennia u natsionalnu model orhanizatsiinoho zabezpechennia sudovoi vlady. Xarkiv, 2010. S. 464.
6. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Zahalna deklaratsiia prav liudyny vid 10.12.1948 / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_015
8. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny y osnovopolozhnykh svobod vid 04.11.1950 / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Holder proty Obiednanoho Korolivstva : rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 21.02.1975 / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/980_086
10. Ueit i Kennedi proty Nimechchyny : rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 18.02.1999 / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_394
11. Rekomendatsiia № R(81)7 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo shliakhiv polehshennia dostupu do pravosudivia vid 14.05.1981 / Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni websait. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_133
12. Shybiko V. P., Dankevych M. S. Mizhnarodni standarty dostupu do pravosudivia u kryminalnomu protsesi. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. 2020. № 1–2.

O. V. Haidak. THE RIGHT TO A FAIR TRIAL AS A COMPONENT OF THE RIGHT TO ACCESS TO JUSTICE IN CRIMINAL PROCEEDINGS: INTERNATIONAL LEGAL ASPECT

The article examines the main aspects of access to justice as one of the principles of international law. It is noted that the right to a fair trial is the basis of the rule of law and democratic societies. It provides a practical opportunity to exercise the rights guaranteed by law and international treaties. Restrictions on this right (for example, through high court fees or inaccessibility of legal aid) violate the fundamental principles of justice and may lead to impunity for human rights violators. That is why, given the current realities in Ukraine, it is advisable to analyse the applied aspects of the right to a fair trial in criminal proceedings as a component of the right to access to justice in criminal proceedings. It is important for national courts to take this into account, since the reasonableness of

the time limits of proceedings is not only a requirement of international law, but also a necessary component to ensure fairness and efficiency of justice. Compliance with these standards helps to minimise delays in the judicial process and provides individuals with real access to justice without unreasonable delays.

It is noted that international standards of access to justice include an important provision on the reasonableness of the time limits for proceedings in court, in particular, in criminal cases. In interpreting this standard, the European Court of Human Rights draws attention to the proportionality of the time limits of the proceedings to the circumstances of a particular case. Unreasonable delays in court proceedings are inadmissible and constitute a violation of the right to access to justice.

The author examines the provisions of international treaties on this issue. It is noted that Ukraine should continue to promote the establishment of guarantees of access to justice, as well as the definition of clear criteria for simplifying court proceedings. This includes: optimisation of procedural actions which will reduce the time required for consideration of a case, improvement of the organisation of work of courts and other state bodies to ensure timely submission of materials for consideration of a case, use of the latest technologies to simplify technical procedures and ensure efficiency of the process.

Keywords: *criminal proceedings, criminal procedure, trial, justice, right to a fair trial, international standards.*

Стаття надійшла до редколегії 4 жовтня 2024 року